

Ademen in een utopisch vacuüm of verdrinken in een realiteit zonder kritiek, is de conferentie getiteld. De lezingen en discussie geven een reflectie op de hedendaagse zoektocht naar een praktijk en theorie tussen oudere modellen gebaseerd op utopie, vorm ideologie en kritiek en nieuwe modellen die potentie zien in de realiteit, haar systemen en markten. Deze nieuwe richting wordt in de discussie gevat in de Amerikaanse term 'pr ojective'.

Lezingen + Discussie

Lezing Ole Bouman

Lezing Winka Dubbeldam

Edwin Gardner
Foto's: Anselm van Sinfiet

Ole Bouman opent de reeks lezingen met het aanhalen van een paar herinneringen toen hij samen met Roemer van Toorn bij Stylos "The Invisible in Architecture" organiseerde. Dat dezelfde thema's nu weer spelen zoals ze toen speelden, onderstreept dat de utopische dimensie weer evident word. Hij verteld over de marxistische econoom Ernest Mandel die toen in Delft een lezing gaf. Mandel sprak op de dag na de crash van Wall Street (Black Monday, 1987) "I've always said that capitalism would suffer from its own contradictions" Een student vroeg aan hem of hij nooit twijfelde aan zijn eigen (gesloten) systeem, hij zei: "I do have intellectual doubts but I don't have moral doubts" Ole legt uit dat een helder onderscheid tussen moraliteit en theorie het grote probleem van vandaag is. Nog een spreker die toen sprak was Peter Eisenman, zaal A zat tot de nok toe vol met praktisch duizend studenten, Eisenman zei: "Wat ik jullie nu ga vertellen is het belangrijkste wat je als architecten ooit te horen krijgen, 'Architecture as an autonomous object or sculpture is the most important thing you can do as an architect, forget the social in architecture, make architecture as a pure sculpture with a strong philosophical impetus" Ole maakt duidelijk dat de discussie in de architectuur (theorie) de hele tijd gaat over de vraag of architectuur een sociale of een artistieke onderneming is. Of ze wil ingaan op een sociaal vraagstuk of een artistiek vraagstuk. De wrijving tussen deze twee verschillende wereldvisies is onvernietigbaar, het kan niet oplossen, we moeten dit accepteren. Zie het als twee kanten van dezelfde vraag en zie het niet als het moeten kiezen van één van de twee polen. Ze willen echter dat je wel een kant kiest, maar laat je niet verleiden (wie 'ze' zijn blijft onduidelijk). Voor Ole is de vraag belangrijk: "Hoe kunnen we weg van een passieve, reactieve manier om hier mee om te gaan naar een activerende en betrokken manier?" Tot slot illustreert Ole hoe hij met zijn blad Archis dit probeert te doen. Hij sluit af met "Architectuur wordt steeds meer publiciteit en zich bewust van media strategieën. Media kan wellicht steeds meer architectuur worden en ingrijpen in het sociale"

Crisis - Production

In a society where consistency and stability have given way to uncertainty and volatility, one adapts. For instance in any given economic situation, there are a number of outcomes, or points of equilibrium, that can establish and maintain themselves. Most variables affecting these outcomes are exogenous, which means one has to choose values for them on the basis of knowledge and intuition. For example, when particular circumstances adjust and change the stock market often performs a corresponding adjustment. The resulting changes are then absorbed and responded to by people through their behavior. The fact that any prognosis is dependent on data and its corresponding affects in society, would seem to indicate that there is a necessary process of interpolation, not just calculation, at play. Absolute values evaporate and calculated probability or fuzzy logic appears. Space, unlike place, is subject to a multiplicity of real and virtual pressures, described by Kevin Kelly as possessing a "different kind of bigness, rampant clusterings, peer authority and re-intermediation."

In science, the computer has enabled scientists to study theories like complexity theory, chaos theory, etc. something which beforehand could only be assumed and described, but not visualized. The digital realm enables them to see and study the outcome of an assumed behavior, and communicate emergent probabilities. The scientific method as exercised by scientists aims to argue, analyze, test and approximate. Questions, once formulated are submitted to experiment or empirical inquiry... information is measured, recorded and organized according to strict guidelines. Co-evolutionary relationships from parasites to allies, are in their essence informational, says Kevin Kelly², dense communication is creating artificial worlds ripe for emergent co-evolution, spontaneous self-organization and win-win cooperation.

Not in Architecture. The dialogue within architecture has reached a point of stasis, a plateau. Its 'problem-solving' attitude, usually based on a cause and effect relationship, relies on linear logic. This linearity excludes a possibility for propositions for future probabilities, for emergence of new relationships, behaviors and of system-based thinking. Architects tend to use the computer less to study

Lezing Hilde Heynen

complex systems and its resultant influence on architectures, but are mostly intrigued by formal implications. This singular 'formal' approach to the generative use of the computer diminishes the intelligence of the structures created. By re-examining and re-inventing the potential influence of dynamic systems and complex relationships within the body of architecture as well as its interactions with other disciplines, there exists the possibility of de-stabilizing knowledge in order to produce more 'informed' architectures, or 'meaning-form' as discussed in "The origin of geometry" [1937] by Edmund Husserl.

The introduction of the notion of meaning-form was written as a part of the group of writings that surround "The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology". Husserl urges us here to "inquire back at the original meaning of the handed-down geometry", the "meaning-origin", in order to rethink the traditional, as it is part of culture, and to propel science in the future. It creates a possibility of a simultaneously critical approach and an objective distance. Husserl's notion of 'horizon-exposition' refers to departures from the historical in which the activity of free variation runs through the conceivable possibilities of the life-world, giving rise to a general set of elements that go through all the variants of spatio-temporal shapes. This modulation- the generation of spatial constructs, architectures- is no longer a static device but a set of registrations. Not literally moving objects, but surface recordings of force fields, 'smart systems', and programmatic mappings. This generative, process-oriented approach is the basis and definition of the organismic paradigm - where an organism is characterized by its immanent patterns of organization. These internal organizing phenomena occur on all levels: in social interaction, in individual behavioral processes, and in nature.

Nevertheless, it is also important to note that the scientific method produces a probability, never an absolute answer. Facts cannot stand alone as aspects of research; a personal and cultural interpretation, taking into the fold the machinations and vicissitudes of a cultural organism, is crucial in maintaining the relevance of the Data and its methods of research. The resulting prognosis, though exogenous is a combination of scientific inquiry and culturally motivated intuition...a further interpolation of the "already there". Architecture as process, meaning-form.

Nieuw engagement of nieuwe terminologie

De recent verschenen publicatie "Nieuw engagement" (Nai uitgevers) suggereert dat er iets nieuws zou zijn. Heynen legt uit dat ze dit niet heeft waargenomen. Ze hoopt echter wel dat he waar is maar denkt dat het wellicht ook een gimmick is om een boek te verkopen. Ze geeft middels een citaat reactie op het artikel van Somol & Withing wat we als voorbereiding hebben gebruikt.

"Het nieuwe, om zichzelf wil gezocht, in zekere zin in het laboratorium vervaardigd, tot begripmatig schema verhard, wordt bij zijn onverhoeds verschijnen tot dwangmatige terugkeer van het oude..."

"In de cultus van het nieuwe en daarmee in de idee van het moderne wordt ertegen gerebelleerd dat er niets nieuws meer is"

"het nieuwe is de heimelijke figuur van alle ongeborenen"

-Theodor Adorno

Heynen legt uit dat ze de redenatie uit het artikel van Somol & Withing niet helemaal kan volgen "Eerst wordt de term 'critical' gereduceerd tot praktisch niks en vervolgens wordt gezegd laten we alles 'projective' doen en 'critical vergeten" (...)"Als je vervolgens kijkt naar 'projective' dan is dat wat ik altijd al onder 'critical' verstond" Het lijkt volgens Heynen erg op de discussie in de jaren '70/'80 rond de tegenstelling Modernisme en Post-modernisme wat uiteindelijk helemaal geen tegenstelling bleek te zijn. Het probleem lijkt volgens haar vooral te zijn dat termen zo erg in hun betekenis worden gereduceerd dat

discussies niet erg effectief zijn.

Her-ijking van het modernisme

Voor Heynen is het Modernisme nog steeds de belangrijkste beweging in de twintigste eeuw. Er zijn alleen twee onderwerpen waar ik me voor schaam in het modernisme en dat is het kolonialisme en sexismen

Kolonialisme

In het herschrijven van de geschiedenis van het modernisme moeten we het kolonialisme onder ogen zien. Omdat modernisme nu eenmaal daarmee verbonden is, door bijvoorbeeld de Van Nelle fabriek, of simpel het beschavingsideaal dat de we de kolonies zouden moderniseren. Naast dat het project van het modernisme is om een betere wereld te bewerkstelligen, was ze hier natuurlijk ook verwickeld in verovering en onderdrukking.

Sexisme

De Modernen behandelden van mannen en vrouwen niet gelijkwaardig, hoewel op papier bij Walter Gropius dit wel het geval was werd er in de praktijk van het Bauhaus mannen en vrouwen gescheiden. Vrouwen mochten alleen inferieure vakken volgen, de superieure vakken zoals schilderen. Beeldhouwen en architectuur waren voor de mannen bedoeld. Daarnaast is de man ook het onderwerp van de kunst en avant-garde. De masculine waarden staan hoger aangeschreven in de architectuur en kunst dan huiselijke en andere (vrouwlijkere) waarden. Dat is nu ook nog steeds het geval. Mannen domineren nog steeds de beroepsgroep op alle vlakken.

De vraag naar de Utopia

Het lijkt er wel op dat de energie van Utopia opgedroogd is. "Het New Babylon, van Constant is de laatste recht-door-zee utopia" De enige interesse in het project is als kunst. Het materiaal van Constant circuleert nu in het circuit van kunst galerijen. Dat is jammer want het project heeft blijkbaar dan nog niks kunnen provoceren. Heynen haalt ook de dystopia van Koolhaas aan, Exodus. Dit project laat volgens haar zien dat de negatieve aspecten van architectuur er onherroepelijk deel van uitmaken, karakteristieken als compressie en

uitsluiting. Architectuur kan zich niet vrijwaren van totalitaire ideeën. Heynen zegt: "The most important aspect of the legacy of the Modern Movement: its capacity to criticize the status quo and its courage to imagine a better world, and to start building it. Modern architects were admittedly often naïve and over simplistic in their architectural determinism. In as far, however, that their utopian impulse was based upon a critical attitude and upon a genuine intention to change the world, we should not denounce this dimension but rather seek to re-evaluate it." Ze rond haar lezing af met een citaat van Yorgos Simeoforides:

"what can we say to the people of Lagos who do not inhabit, who do not commune, and who do not possess our Western comforts That their Megalopolis is beautiful because everything is drifting? That they have no problems because Lagos is a city that works? That this is how all the world's big cities will be in the near future? That there is no need to do anything? What about the homeless castaways of globalization? The refugees of dismantled socialism? Cumbersome infrastructure? The re-use of abandoned industrialization? Our degraded and forsaken peripheries? Public spaces, swallowed up by privatized video monitors? Or do these questions and issues belong to outdated ethics? My concern lies in the very idea of the venture as a transformation project (this is how I have come to see and interpret it over the years, irrespective of the size of the project). What do you think?"

Heynen legt uit dat dit citaat een contour geeft die aangeeft dat kritiek en project heel dicht tegen elkaar aan liggen. In plaats van het afwijzen van utopias zal er altijd iets blijven als 'Embodied Utopias' (edited by Amy Bingaman, Lise Sanders and Rebecca Zorach, Routledge, 2002). In 'Embodied Utopias' praten ze over "having a social transformation in the making". "Allowing for the unforeseeable, the momentary and fragmentary, the unprogrammed yet still possible." "Unfinished projects harbouring the desire for a better world" Heynen sluit met: "Dit is waar deze utopieën over gaan en ik geloof dat welkom is in de

Lezing Winy Maas

Winy laat aan de hand van enkele projecten zien hoe een bepaalde vorm van utopie werkzaam kan zijn. Deze utopie is een soort van naïeve utopie. Een die voortkomt uit het werken met potentie verborgen in de opgave en allerlei beperkingen en regels in de breedste zin van het woord. Door binnen dit kader strategieën toe te passen van extrapolatie, extremeren en optimaliseren. Kan je krachtige beelden generen die kunnen provoceren en werkzaam zijn in een utopisch dimensie. Projecten die Winy Maas laat zien zijn o.a. Olympic village 2012 New York, Pigcity, Datascares en Fucionmixer.

De discussie die na de lezingen volgt is als volgt gestructureerd. De drie respondenten: Dirk van den Heuvel, Hans van Dijk en Alexander D'Hooghe hebben de vier lezingen gevolgt en openen steeds een discussiedeel met een vraag. Joop Doorman zit de Discussie voor maar was op band onverstaaanbaar (aangezien hij geen microfoon wilde) hij komt dan ook verder niet voor in de verslaglegging.

Discussie

Dirk begint en stelt de eerste vraag.

DvdH: Ik wil naar iets heel aards, de gebruiker. Wat me altijd opvalt bij architecten is dat ze altijd erg bezig zijn met het productie perspectie, hoe je iets maakt, hoe je allerlei economische krachten handig uitbuit, hoe je politieke spanningen en tegenstrijdigheden ten eigen voordeel aanwendt. Je hoort wienig over gebruiker. Als ik de vier verhalen kort omschrijf. Ole jij maakt een blad en wil weg van een passief magazine naar een actief magazine waar het gaat om menselijke contacten. Van jouw wil ik weten, hoe wordt jouw blad gebruikt? Wordt die fax voor Ulrich Beck echt verstuurd. Bij Winka en Winy zie ik dat jullie erg bezig zijn met systemen (Flex City en Functionmixer), met een serie parameter genereren je uitkomsten. Worden er gebruikers parameters ook in zo'n systeem ingevoerd? En bij Hilde hoor ik een Pleidooi over colonisatie en sexismen, dat bepaalde gebruikers die niet aan bod komen.

OB: Je probeert een vierde deelnemer in het tijdschrift te vinden, naast de drie auteurs van onze journalistieke productie, de fotograaf, criticus en de architect proberen we de lezer er bij te trekken. Het begint met een interesse in collectief belang. Naast de fax (die wel gebruikt wordt) moet er nu ook dialoog komen. Dat doen we door evenementen te organiseren met Archis en de lokatie onderdeel te maken van de dialoog, niet alleen ruimtelijk maar ook met de lezers.

Winka reageert enigszins gepikeerd.

WD: Flex city is gemaakt met als uitgangspunt om reacties van mensen te krijgen. Het gaat om interpretatie. Je rekent eerst iets uit en daarna, ga je interpreteren. Als architect ben ook gebruiker en de gebruiker komt naar jouw toen om je een opdracht te geven op te doen wat jij wil. Overgens architecten komen niet van Mars!

Aansluitend op Winka, uit Winy zijn ongenoegen over de analyse van Dirk en het op deze wijze onvermoeizaam terugkeren van het thema 'de gebruiker'.

WM: Ik snap niet dat je (DvdH) het niet ziet. De gebruiker in onze plannen. Onze generatie lijkt wel alleen maar te willen sarrren. Alleen maar te willen wijzen op wat er ontbreekt.

In reactie op Winka legt Hilde uit dat het gat tussen architecten toch wat groter is dan zij schetst.

HH: Architecten komen wel degelijk van Mars.

Na een architectuur opleiding verschilt ons beeld enorm met dat van de gebruiker. We hebben ervoor geleerd dus we weten het beter. Daarom is het belangrijk te constateren dat kritiek niet intern speelt in de architectuur cultuur. Het sociale aspect hoort daarbij. Voor mij is de volgende driehoek interessant: 'architectuur, utopie en sociale realiteit' Je moet zorgen dat je niet een van de drie uit het oog verliest.

Het beeld wordt genuanceerd door de reactie van Ole.

OB: Er schuilt veel waarheid in dat er veel dedain is jegens de gebruiker. Ik denk dat het relevant is om te constateren dat juist 99% van de architecten wel heel goed luisteren naar de gebruiker en dat er maar een heel klein groepje architecten is die het waagt om dat niet te doen.

Joop Doorman geeft het publiek het woord. Rob Bollen (architectuur gastdocent op de faculteit) neemt het woord en wil duidelijkheid over het verband tussen software en esthetiek.

Rob Bollen: Wat is de esthetische achtergrond van architectuur die uit die software systemen rolt. In hoeverre speelt het esthetische een rol in de data, plaatjes en architectuur.

Winy reageert.

WM: Wat selecteer je, wat filter je er uit en waarom doe je dat? Dat is de motor van de esthetiek op ons bureau.

Winka ergert zich over de ontwikkeling van de discussie naar de onderwerpen 'esthetiek' en 'gebruiker'. Aangezien de conferentie focust op architectuurtheorie.

WD: Heidegger heeft geschreven dat cultuur bepaald wordt tussen 'art and science' daar in is 'art the spiritual expression of society and science, the theory of the real', 'theory' ziet hij dan als 'observation' en 'real' is 'that which works'. Als architectuur, cultuur genoemd kan worden vindt ik dit een hele mooie beschrijving. We worden allemaal hier getraind om met een veelheid aan dingen die tegelijk bezig te zijn die in een gebouw aanwezig zijn. Ik erger me eraan dat als we dan focussen op een onderwerp namelijk architectuurtheorie dat de discussie uiteindelijk ergens anders over gaat. De beruchte gebruiker is immers diegene die mij een opdracht geeft om te doen wat ik wil. Het gaat pas mis als er een ontwikkelaar tussendoor

DvdH = Dirk van den Heuvel
HvD = Hans van Dijk
ADH = Alexander D'Hooghe
OB = Ole Bouman
WD = Winka Dubbeldam
WM = Winy Maas
HH = Hilde Heynen

komt.

Dirk geeft zich niet gewonnen en verduidelijkt waar hij naar toe wil.

DvdH: Die gebruiker blijft wel degelijk anoniem in de situatie vandaag. Want als het gaat over een betere wereld, een goede wereld maken, voor wie doe je dat dan?

Winy haakt op de reactie van Dirk in door duidelijk te maken dat dit inderedaad belangrijke overwegingen zijn.

WM: Een aantal dingen vraag je je af, Je selecteerd onderwerpen, en je bepaalt een hiërarchie als ontwerper. Die hiërarchie zegt iets over het selectiemechanisme van de auteur, de architect. Een manier is het oeuvre te bestuderen, het oeuvre maakt langdurige keuzes zichtbaar een andere manier is om te kijken welke keuzes er in een project gemaakt zijn, daar wordt te weinig over gepraat.

Doorman rondt het eerste deel van de discussie af en geeft de tweede respondent Hans van Dijk de gelegenheid op de tweede vraag te stellen.

Hvd: De vraag gaat over de verbinding die gelegd kan worden tussen een kritische houding en praktijk en het fenomeen utopie. Hilde betoogt het volgende, ze constateert met pijn in het hart het verdwijnen van een kritisch houding en de utopie. Ze zegt dat een kritische houding noodzakelijk verbonden moet zijn met een utopie. Dat ga ik bestrijden. Ik denk dat een kritisch houding ook voort kan komen puur uit een houding van verzet, van, we pikken het niet! Dat kan een heleboel energie opwekken, en een politieke verandering veroorzaken. Hoe verschilt een Utopie die zweverig is en zo ver van de realiteit verwijderd is van een met een met veel inspanning te realiseren politiek programma? Is de status quo, het systeem, veranderd in een volstrekt dynamisch en instabiel systeem? Aldo van Eijck zei in de jaren zeventig: "Hoe kun je als je de huidige vorm van de maatschappij niet kent de contravorm ontwerpen?" Daar zou je op kunnen parafraseren hoe kunnen wij als we het vermaledijde systeem niet kennen als kritische architecten daar een utopisch model tegenover stellen? Dat is ook een van de redenen waarom de projectieve architecten –van wie er hier twee zitten- de gaten en de tegenspraken in het systeem opzoeken en daar hun energie uit halen.

In reactie op Hans verteld Hilde wat de utopie voor haar betekent en hoe daar mee omgegaan zou moeten worden.

HH: Voor mij staat de utopie niet voor een blauwdruk voor een maatschappij, maar is zoals Ernst Bloch en Adorno het omschrijven, als een wijkpunt dat te omschrijven is als, zoals het nu is is het niet goed, niet rechtvaardig, het moet anders dat betekent niet dat je meteen kan omschrijven wat dan wel rechtvaardig is, het is

een toekomstbeeld wat niet te omschrijven is. Voor mij is daarom moeilijk om te zeggen dat alleen verzet al een utopisch daad is.

Als je wel een wereld bedenkt die beter en rechtvaardig is kom je tot een soort Disney wereld en dat kan ook niet de bedoeling zijn. Dat utopische denken is voor mij echt verbonden met het kritische denken en het verzet en zo lees ik dan die 'projectieve' architectuur. Ik vind het me moeilijk voor te stellen waar mensen de energie halen voor dat soort projecten als dat niet gedreven is door het werken voor of aan een betere of mooiere wereld, dus daar vindt ik ook een utopische dimensie in. Utopie is in iere geval geen blauwdruk voor mij.

In reactie op het verhaal van de status quo dat dynamisch en instabiel is etc. Ja en neen. Er veranderd van alles, maar de machtsverhoudingen blijven hetzelfde, het is de continuïteit van het kapitalisme dat verschillende fases doorloopt.

(Winy verlaat de zaal want hij heeft nog een andere afspraak) Hans vraagt verduidelijking over hoe Hilde's idee concreet gemaakt kan worden.

Hvd: Hoe kan die utopie dan operationeel of werkzaam zijn?

HH: Ik wil geen beeld geven, je kan wel in projecten proberen de utopische dimensie op te sporen en je kritiek daarop spitsen

Doorman geeft een student uit het publiek het woord. Hij heeft een vraag voor Winka.

Max Cohen de Lara: Hoe kunnen nieuwe (technologische) ontwikkelingen, zorgen dat we anders gaan nadenken over de utopie, en hoe dat een andere rol krijgt in de praktijk.

In reactie op Max gaat Winka in op een diffretiatie van het begrip utopie en legt uit hoe deze werkzaam kan zijn.

WD: Er is een verschil tussen constuctief optimsime en utopie. De utopisch gedachte in de jaren '60 en '70 is meer een polemische utopie. Met computers edit je de data, dat kan je ook allen doen als je al een soort idee hebt van waar je heen wilt. Het gaat een beetje terug naar wat wetenschappers de 'scientific method' noemen Dat je nooit naar de toekomst kunt werken als je niet al een idee hebt van de toekomst. Zo werkt het met comupters ook. Jij verzorgt de input, jij edit de data, jij zegt wat belangrijk is, waarom je wat toevoegd, dat maakt je kritisch naar de situatie waain je werkt en waar je naartoe werkt. Met computers heeft architectuur meer mogelijkheden om zichzelf te testen. Je kunt vooral met computers goed visualiseren. Zoals in de wetenschap kun je nu naast DNA te beredeneren het ook bekijken.

Ole refelctteert op het gesprek met een analyse

over een categorie verwaring binnen de utopie namelijk dogmatici tegenover de vrijdenkers. Daarbij legt hij uit dat het gevecht tegen de volharding van de domheid hierover nooit ophoudt.

OB: Als het over de utopie gaat steekt er steeds weer een oude categorie verwaring, die Hilde al aan de kaak stelt, op. Namelijk de utopisten die geloven in een eindbeeld en je hebt mensen met een utopische instelling die geloven dat het een bepaalde drive kan betekenen, als je de fantasie hebt je het betere voor te stellen dan kan dat een bepaalde drive zijn. Dat verschil tussen dogmatici en vrijdenkers moet absoluut gemaakt worden want dat speelt in de discussie over utopie ook een hele grote rol. Wat je eigenlijk dus ziet wat nog veel belangrijk is, is de volharding van de domheid. Er zijn al die duizende jaren toch steeds weer mensen die ipv vrijdenken, openstaan voor dingen, samenwerken steeds weer zaken proberen te reduceren tot modellen, dogmatici worden. Op het ogenblik heerst die domheid ook weer allerwegen. De president van de V.S. is op z'n ranch in Texas, dan zegt George Bush: "Those Frenchies are so stupid they don't even have a French word for entrepreneur". Dus er is een fundamentele domheid met verstrekende gevolgen. Dus als je ergens utopisch voor moeten inzet is het voortdurende domheid, dat is een strijd die nooit ophoudt. Om weer even terug te komen op de computer. In de architectuur zie je weer het zelfde onderscheidt de gelovers in de computer als in het laatste woord, en hun identiteit daaraan ophangen. Daarnaast heb je de mensen die geloven dat architectuur bestaat uit een veelheid van componenten, en dat je een deel daarvan goed kan managen met een computer, maar dat er ook nog een aanzienlijk deel is wat een computer niet kan en door mensen gedaan moet worden. Je moet openheid betrachten op de thema's die de dogma's ver overstijgen.

De laatste respondent, Alexander D'Hooghe stelt de laatste en derde vraag

ADH: Ik stel een keuze voor uit vier verschillende aanpakken, stellingnames,

1. Kritiek, de fundamentele fouten in de werkelijkheid bloot leggen.
2. Utopie, bewust naïeve constructie van een betere wereld
3. Autonomie, De vorm doet geen enkele uitspraak meer en trekt zich terug in het vorm zijn.

4. Programma, eigenlijk geen stellingname, maar een soort machines voor het ontwerpproces van de architect, bedoelt voor binnen het bureau. Mijn keuze is de Utopie wat is de uwe,

Winka opent en kiest een niet genoemde aanpak namelijk die van de 'projective' aanpak.

WD: Ik denk dat het interessante van 'projective architecture' is dat het over performance gaat en niet over vorm, maar dat performance uiteindelijk wel vorm krijgt. Zoals een sportschoen van Nike die op een bepaalde performance moet bereiken een bepaalde zool krijgt, een ventilerende huid, een specifieke veerkracht, bepaalde veters, etc. Wat het diepere is wat je uit de tekst van Somol en Whithing kan halen is dat in plaats van een reactive praktijk zoals Eisenman opereert ernaar een proactieve praktijk moeten worden gekeken. We zijn de pure fascinatie met de software en de blobs voorbij. Onze generatie is daaroverheen gestapt, we kunnen zelf kiezen hoe we de software gebruiken in onze praktijk, het gaat mij meer om de performance die het kan leveren.

ADH: Wat is de relatie van het projectieve in de performance die jij omschrijft. Het projectieve, is een projectie van iets wat verschilt. Een alternatief aan de status quo. Waar zit het projectieve in de performance. Als performance het doortekken van de status quo is, als in de ontwikkeling van de Nike sportschoen die je beschrijft.

WD: Dat zit in kleine stappen. Met elke project. Het idee van utopie is te groot. Kleine veranderingen. Hele simpele dingen, zoals façade is bescherming, nu zit beveiliging niet meer in de façade maar in surveillance. Of het concept huiselijkheid veranderen door bepaalde ingrepen.

Vervolgens kiest Hilde haar favoriete aanpak.

HH: Ik wil de autonomie kiezen. Zoals in de theorie van Adorno; hoe je zoals in de kunst met de autonomie van de vorm sociaal kritisch kan zijn. Ik zou willen geloven dat het voor architectuur ook zo werkte. Alleen heb ik een diep wantrouwen tegen de vorm zoals wel meer theoretici. Ik kies daarom toch maar voor de Utopie.

Ole legt uit dat reactieve en formele karakter van ontwerpen niet zo interessant is, er zijn veel interessanter insteken.

OB: Voor het vak architectuur zou je kunnen zeggen dat een van de interessante ontwikkelingen die we zouden kunnen stimuleren het verschuiven het ontwerpen van ruimte naar het creëren van interessante en intense momenten, dus veel meer tijd gebonden ontwerpen dan omgevingen ontwerpen die de eeuwigheid trotseren. Dat heeft denk ik ook te maken met het proactieve, en het maken van een agenda. Het reactieve is vrij saai. Het stimuleren om het temporele te stellen boven het spatiele.

Om verdere duidelijkheid te krijgen over hoe de drie visies op de vorm. Zet Alexander de discussie op scherp.

ADH: Jullie verwerpen allebei de vorm, gaan jullie ook zover om te zeggen vorm is reactief. Omdat de enige manier om als architecten hoop voor de toekomst te geven is door middel van de vorm.

Ole beaamt de reactie van Alexander dat de huidige situatie van de vorm een totaal nieuwe discussie opent over wat deze situatie betekent.

OB: Dit opent een geweldig interessante conferentie, een dag over de toekomst van de vorm. Architecten zijn van oudsher bezeten geweest van de vorm maar met de reden dat dat legitiem was. De vorm had betekenis, gaf orientatie, ideologisch en ruimtelijk psychologisch was de vorm belangrijk. Er zijn verschillende redenen waarom de vorm betekenis had. En die redenen zijn dubieus, want het is helemaal niet zo goed vast te stellen waarom die vorm die ideologie zou moeten representeren omdat die ideologie er niet meer is. De missie van de architectonisch vorm is in grote moeilijkheden gekomen. Dus wil je nu nog een goede reden verzinnen om met een nieuwe architectonisch vormen te komen, dan is dat interessant want dan kom je met een nieuwe utopie voor de dag.

ADH: Ik zal je een goede reden geven voor de vorm, omdat vorm het enige is wat we kunnen controleren.

De discussie is niet af maar een gezamenlijke grond is aan het eind is wel gevonden. Alle aanwezigen lijken het niet zo fundamenteel oneens met elkaar te zijn, maar er zijn interessante aanknopingspunten gevonden voor nieuwe hedendaagse benaderingen en discussies.

